

Projekt:

Zwiększenie zdolności społeczności lokalnych do
przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym (2024-2027)

Zarządzanie odpornością wspólnoty lokalnej w sytuacjach kryzysowych

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

Moduł II. Lokalna wspólnota w obliczu kryzysu: rola komunikacji w budowaniu zaufania

Szkolenie realizuje

dr Oksana Erdeli, WIZ
PP

Data i miejsce realizacji szkolenia

Kwiecień 2025 WIZ PP

Poznań 2025

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

Adnotacja

W obliczu dynamicznie zmieniającego się świata, skuteczna komunikacja kryzysowa staje się kluczowym narzędziem zarządzania informacją w sytuacjach zagrożenia. Szkolenie zostało stworzone z myślą o mieszkańcach powiatu, a w szczególności o osobach aktywnie uczestniczących w życiu lokalnej wspólnoty – liderach społecznych, członkach organizacji, wolontariuszach oraz wszystkich zainteresowanych wzmocnieniem współpracy z instytucjami publicznymi.

Moduł II koncentruje się na roli komunikacji w budowaniu zaufania w lokalnych wspólnotach, zwłaszcza w momentach kryzysowych. Omawia zaufanie jako kapitał społeczny i jego wpływ na relacje obywateli z władzami lokalnymi. Szczególny nacisk położono na strategię skutecznej komunikacji kryzysowej – od przygotowania i formułowania komunikatów, przez szybkie, empatyczne działania, aż po współpracę z liderami opinii.

Szkolenie ma charakter praktyczny – uczestnicy przejdą studium przypadku, wcielając się w rolę osób odpowiedzialnych za komunikację kryzysową, co pozwoli im doskonalić umiejętności podejmowania decyzji i reagowania w czasie rzeczywistym.

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

Moduł II. Lokalna wspólnota w obliczu kryzysu: rola komunikacji w budowaniu zaufania

"Niniejszy rozdział poświęcony jest tematu, który choć może wydawać się abstrakcyjny, ma bardzo konkretne znaczenie dla życia codziennego nas wszystkich. Będzie to refleksja nad zaufaniem – jego znaczeniem, mechanizmami budowania oraz rolą, jaką odgrywa w funkcjonowaniu wspólnoty lokalnej, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych.

1. Zaufanie – definicja i kontekst

Zaufanie to jedna z podstawowych kategorii społecznych. W psychologii i socjologii definiowane jest jako oczekiwanie, że druga strona będzie działać w sposób przewidywalny, uczciwy i zgodny z naszym interesem. To postawa, która umożliwia redukcję niepewności w relacjach międzyludzkich i instytucjonalnych.

Zaufanie nie jest stanem trwałym, lecz procesem. Kształtuje się ono poprzez powtarzalne interakcje, w których potwierdza się wiarygodność partnera. Jednym z kluczowych elementów budowania zaufania jest tzw. sprawiedliwość proceduralna – czyli poczucie, że zasady obowiązują wszystkich w taki sam sposób.

2. Zaufanie jako kapitał społeczny

Zaufanie można traktować jako swoisty kapitał społeczny. Tam, gdzie zaufanie obywateli do władz lokalnych jest wysokie, obserwujemy większą skuteczność działań samorządu oraz wyższą jakość współpracy z mieszkańcami. Obywatele bardziej identyfikują się ze swoją gminą czy powiatem, a ich gotowość do działania na rzecz dobra wspólnego rośnie.

3. Zaufanie w praktyce lokalnej wspólnoty

Zaufanie może objawiać się na wiele sposobów. Widać je w gotowości do niesienia pomocy sąsiadowi, w udziale w zebraniach wiejskich czy gminnych, w wiarę w sens głosowania, a także w codziennej relacji obywatel-urząd. W sytuacjach kryzysowych, takich jak skażenie wody, powódź, pandemia, to właśnie zaufanie pozwala wspólnocie zareagować skutecznie i solidarnie.

Przykład, który chcę omówić z Państwem na ćwiczeniu – skażenie wodociągu w jednej z gmin – pokazuje, jak szybko zaufanie może zostać nadszarpnięte. Brak szybkiej informacji, brak reakcji na emocje, brak empatii – to wszystko wywołuje falę nieufności, którą trudno zatrzymać.

4. Komunikacja jako narzędzie budowania zaufania

Zarówno w życiu prywatnym, jak i publicznym, komunikacja jest nieodzownym elementem budowania zaufania, poczucia bezpieczeństwa, wspólnotowości i współpracy. Szczególnie w sytuacjach kryzysowych komunikacja staje się mostem między instytucjami a mieszkańcami, liderami a społecznością, człowiekiem a człowiekiem.

Ludzie w sytuacjach kryzysowych poszukują informacji, które pozwolą im odzyskać kontrolę. Jeśli nie znajdą ich u źródła wiarygodnego, zaczną ufać pogłoskom, niepotwierdzonym informacjom lub emocjonalnym opiniom.

W takiej sytuacji kluczowe jest, aby komunikacja była:

- **szybka** – lepiej informować częściej i mniej, niż raz i za późno,

- **empatyczna** – zrozumienie emocji mieszkańców jest tak samo ważne jak fakty,

- **transparentna** – nawet trudne informacje należy przekazać uczciwie. Zaufanie i komunikacja działają jak naczynia połączone: jedno wzmacnia drugie, ale ich brak prowadzi do chaosu.

5. Komunikacja jako proces tworzący rzeczywistość

Komunikacja to nie tylko wymiana informacji, ale proces współtworzenia rzeczywistości. To poprzez komunikację określamy znaczenia, budujemy wspólne rozumienie sytuacji, ustalamy reguły współdziałania. Dlatego nie wystarczy "podać informację" – trzeba ją zakomunikować w sposób czytelny, dostosowany do odbiorcy i wiarygodny.

W warunkach lokalnych, gdzie relacje między mieszkańcami a instytucjami opierają się często na bezpośrednim kontakcie, jakość komunikacji ma fundamentalne znaczenie. Od niej zależy nie tylko skuteczność działań, ale i poczucie wspólnoty.

6. Komunikacja w kryzysie – test relacji

W czasie kryzysu informacja działa jak latarnia. Mieszkańcy chcą wiedzieć: co się stało, co mają robić i czy są bezpieczni. Brak komunikatu lub zbyt ogólna informacja powoduje zamieszanie. Zaczynają się spekulacje, plotki, zarzuty. Dlatego warto mieć przygotowany plan: kto pisze komunikat, kto go rozsyła, kto dzwoni do sołtysa. Nie czekajmy aż emocje wymkną się spod kontroli – lepiej poinformować za wcześnie niż za późno. W sytuacjach napięcia mieszkańcy szukają informacji, które pozwolą im odzyskać kontrolę. Brak komunikatu, jego opóźnienie lub niejasność powodują wzrost nieufności, a nawet panikę.

Z perspektywy lokalnej wspólnoty oznacza to konieczność przygotowania strategii komunikacyjnej na wypadek kryzysu. Dobrą praktyką jest tworzenie gotowych wzorów komunikatów, określenie osób odpowiedzialnych za ich publikację oraz wskazanie wszystkich kanałów dotarcia – od Internetu po ogłoszenia papierowe.

4. Komunikacja jako forma odpowiedzialności

W czasach kryzysu mieszkańcy potrzebują nie tylko informacji, ale i poczucia, że ktoś trzyma rękę na pulsie. Jak pokazuje przypadek skażenia wody w jednej z gmin, brak natychmiastowej reakcji komunikacyjnej może prowadzić do eskalacji gniewu, oskarżeń i rozczarowania.

Praktyczne techniki skutecznej komunikacji kryzysowej

W tej części chce porozmawiać o narzędziach, strategiach i zasadach, które pozwalają komunikować się z mieszkańcami w sposób spójny, przejrzysty i budujący zaufanie – nawet w najtrudniejszych momentach.

a) Przygotowanie się przed kryzysem:

- Opracowanie gotowych wzorów komunikatów na różne scenariusze (skażenie wody, awaria prądu, zagrożenie pogodowe).
- Wyznaczenie osób odpowiedzialnych za komunikację oraz stworzenie jasnej struktury decyzyjnej.
- Spisanie i przetestowanie listy kanałów komunikacyjnych: media społecznościowe, strona www, SMS, ulotki, RCB, ogłoszenia lokalne.

b) Reakcja w pierwszych godzinach:

- Publikacja pierwszego komunikatu w ciągu maks. 2 godzin od otrzymania informacji

- Krótka i jasna informacja: co się stało, co robi gmina, co ma zrobić mieszkani.

- Komunikat z datą, godziną, podpisem instytucji lub lidera (np. burmistrza, dyrektora ZGKiM).

c) Kontynuacja komunikacji:

- Aktualizowanie informacji regularnie (np. co 6 godzin).

- Odpowiadanie na pytania i komentarze mieszkańców z empatią, unikając tonu defensywnego.

- Publikowanie FAQ lub listy najczęściej zadawanych pytań.

d) Przykłady komunikatów:

- SMS / alert: "Uwaga! Woda w części miasta X nieprzydatna do spożycia.

Informacje: www.gmina.pl. Gmina Y."

- Media społecznościowe: tekst + grafika + link + numer telefonu.

- Wersja papierowa / ustna: proste sformułowania, komunikat dla seniorów, przez sołtysa, księdza, wolontariuszy.

4. Ton i styl komunikatów

Szczególną wagę należy przykładac do tonu wypowiedzi. Jak pokazuje analiza komentarzy mieszkańców w sytuacji skażenia wody, najbardziej negatywnie odbierane były:

- brak odpowiedzi,
- uniki i zrzucanie winy,
- urzędowy, suchy język.

Najlepiej oceniane były wypowiedzi:

- rozpoczynające się od uznania emocji, np. "Rozumiemy Państwa zaniepokojenie",

- zawierające przeprosiny, nawet ogólne,
- podające termin kolejnej informacji.

6. Współpraca z liderami i organizacjami

Skuteczna komunikacja to nie tylko urząd.

Sołtysi, radni, dyrektorzy szkół, organizacje społeczne – to wszystko osoby, które mają ogromne znaczenie w sytuacjach kryzysowych. Mieszkańcy często im ufają bardziej niż urzędowi. Warto korzystać z tej relacji – prosić o pomoc w przekazywaniu informacji, wsparciu seniorów czy rozładowywaniu emocji. Wspólnota, która ufa swoim liderom, reaguje szybciej i bardziej solidarnie.

Wspólnoty, które angażują mieszkańców i liderów, są bardziej odporne na kryzysy i dezinformację.

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

Bibliografia

1. Coombs, W. T., & Holladay, S. J. (2010). *The Handbook of Crisis Communication*. Wiley-Blackwell.
2. Danielewicz, M. (2014). Determinanty skutecznej komunikacji kryzysowej. *Prace i Studia Geograficzne*, 7(55), 9–17.
3. Erdeli, O. (2024). The role of sustainability-based crisis communication in building social resilience in the local community. *European Research Studies Journal*, 27(1), 828–841.
4. Kochan, M. (2019). Komunikacja kryzysowa jako czynnik rozwoju kryzysu. *Kultura – Media – Teologia*, 39, 8–31.
5. Mocianko-Pawlak, M. (2023). Rola i znaczenie informacji w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych w obszarze bezpieczeństwa publicznego. W: *Prawne, merytoryczne, organizacyjne i informacyjne mechanizmy zarządzania sytuacjami kryzysowymi w zinstytucjonalizowanym systemie bezpieczeństwa państwa* (s. 135–150). Szczecin: Wydawnictwo Naukowe.
6. Maludy, M. (2023). Rola rzecznika prasowego policji w sytuacjach kryzysowych. W: *Prawne, merytoryczne, organizacyjne i informacyjne mechanizmy zarządzania sytuacjami kryzysowymi w zinstytucjonalizowanym systemie bezpieczeństwa państwa* (s. 165–180). Szczecin: Wydawnictwo Naukowe.
7. Pyka, J. (2023). Komunikacja w zarządzaniu kryzysowym – problemy i wyzwania. *Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej*, 7, 124–128. <https://doi.org/10.53259/2023.7.11>
8. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. (2024). *Księga komunikacji kryzysowej*. Dostępne na: <https://www.gov.pl/web/rcb/ksiega-komunikacji-kryzysowej>.
9. Sandman, P. M. (1993). *Responding to Community Outrage: Strategies for Effective Risk Communication*. American Industrial Hygiene Association.
10. Sobera, W. (2023). Komunikowanie rządowe w Polsce w pierwszym roku pandemii koronawirusa – wybrane aspekty. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K – Politologia*, 1, 105–123. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1135069>
11. Stawnicka, J. (Ed.). (2010). *Komunikacja w sytuacjach kryzysowych*. Katowice: Uniwersytet Śląski, Oficyna Wydawnicza.

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

Pytania do uczestników podsumowujące część teoretyczną

1. Czym jest zaufanie społeczne i jakie ma znaczenie dla funkcjonowania wspólnoty lokalnej?
2. W jaki sposób komunikacja wpływa na budowanie lub utratę zaufania w sytuacjach kryzysowych?
3. Jakie elementy powinna zawierać skuteczna strategia komunikacji kryzysowej na poziomie lokalnym?
4. Dlaczego empatia i transparentność są kluczowe w przekazywaniu informacji podczas kryzysu?
5. Jaką rolę odgrywają lokalni liderzy i mieszkańcy w procesie komunikacji i reagowania na kryzysy?

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

4. Gry symulacyjne i ćwiczenia do każdego modułu

Ćwiczenie. Skażenie wody – jak poinformować mieszkańców w ciągu 2 godzin od decyzji sanepidu?

Cel ćwiczenia:

Nauczyć uczestników szybkiego, przemyślanego reagowania w sytuacji kryzysowej, z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacji i z uwzględnieniem różnych grup mieszkańców.

Opis sytuacji:

Sanepid właśnie poinformował gminę, że w wodociągu zaopatrującym centrum miejscowości wykryto bakterie E. coli. Woda nie nadaje się do spożycia ani kontaktu z żywnością.

Decyzja została przesłana o godzinie 16:15. Macie 2 godziny, aby poinformować mieszkańców i wdrożyć działania komunikacyjne, zanim informacja zacznie rozchodzić się nieformalnie (np. przez szkoły, plotki, grupy osiedlowe).

Zadanie dla uczestników:

Czas dla grupy: 20 minut

Forma: praca w zespołach 3–5 osobowych

1. Stwórzcie plan komunikacji na najbliższe 2 godziny:
  - Zidentyfikujcie najważniejsze grupy mieszkańców.
  - Wybierzcie kanały dotarcia do każdej z nich (minimum 4 różne kanały).
  - Wskażcie osoby odpowiedzialne za poszczególne działania.
2. Przygotujcie 3 wersje komunikatu:
  - Wersja SMS / alert RCB (do 300 znaków)
  - Wersja do publikacji w mediach społecznościowych / stronie internetowej
  - Wersja papierowa / ustna (dla seniorów, osób bez Internetu)
3. Uwzględnijcie reakcję na możliwe pytania lub krytykę mieszkańców:
  - Dlaczego dowiadujemy się tak późno?
  - Czy szkoły wiedziały wcześniej?
  - Co z osobami, które już piły wodę?
  - Gdzie mogą dostać wodę pitną?

Efekt końcowy – co grupa ma przedstawić:

- 1 slajd / flipchart z planem komunikacji (grupy i kanały + czas reakcji)
- 3 wersje komunikatu
- Lista osób odpowiedzialnych (rola, nie nazwiska)
- Odpowiedzi na 2–3 potencjalne trudne pytania

Ćwiczenie 2. Jak odpowiedzieć na krytyczne komentarze mieszkańców w sieci, zachowując klasę i spokój?

Cel ćwiczenia:

Rozwinąć umiejętność reagowania na różne typy krytycznych komentarzy mieszkańców w mediach społecznościowych – z empatią, klasą i rzeczowością. Uczestnikom szkolenia proponuję wcielić się w rolę urzędnika

Opis sytuacji:

W związku ze skażeniem wody w gminie, w mediach społecznościowych pojawiła się fala komentarzy mieszkańców – niektóre wyrażają zaniepokojenie, inne są emocjonalne, a część bardzo krytyczna wobec władz. Celem gminy jest zachowanie przejrzystości, spokoju i empatii – bez wdawania się w konflikty, ale również bez ignorowania głosów obywateli.

Zadanie:

Sztab komunikacji kryzysowej monitoruje i analizuje informacje pojawiające się w przestrzeni publicznej – w szczególności w mediach społecznościowych, na grupach lokalnych oraz forach mieszkańców.

Przed przygotowaniem odpowiedzi, wszystkie komentarze i sygnały od mieszkańców są kategoryzowane według treści i tonu. Dzięki temu możliwe jest szybkie, adekwatne i spersonalizowane reagowanie.

1. Każda grupa pracuje z innym zestawem komentarzy tematycznych.
  2. Dla każdego komentarza:
    - Napiszcie odpowiedź w imieniu urzędu – profesjonalną, spokojną, zrozumiałą.
    - Unikajcie konfrontacji, tłumaczcie fakty, okażcie troskę.
    - Uzasadnijcie w 1 zdaniu, dlaczego wybraliście taki ton i treść.
- Napiszcie wypowiedź opanowanego mieszkańca

Karty pracy

Grupa 1: Nierówny dostęp do informacji

 „Szkola wiedziała wcześniej, a mieszkańcy nie?”

 Odpowiedź:

...

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

🔍 Uzasadnienie:

...

📍 Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „Dlaczego dzieci były informowane, a mieszkańcy nie?”

📍 Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

📍 Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „Skoro szkoła wiedziała, to ktoś musiał coś ukrywać!”

📍 Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

📍 Głos opanowanego mieszkańca:

...

📁 Grupa 2: Opóźnienia i nieskuteczna komunikacja

💬 „Znowu zero informacji – chaos jak zawsze.”

📍 Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

📍 Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „Dlaczego dopiero teraz się dowiadujemy?”

📍 Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „Czemu nie użyto alertu RCB?”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

📁 Grupa 3: Troska o seniorów i osoby offline

💬 „A jak mają się dowiedzieć osoby 80+, które nie mają Internetu?”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „Nie wszyscy są na Facebooku, pomyślcie o innych.”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

📁 Grupa 4: Oskarżenia i żądania odpowiedzialności

💬 „Kto odpowie za to, że dzieci piły skażoną wodę?”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „*Ilu ludzi jeszcze zachoruje przez waszą nieudolność?*”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „*Kiedy wreszcie ktoś za to odpowie?*”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

📁 Grupa 5: Sarkazm i sugestie

💬 „*Może warto zainwestować w dystrybutory wody?*”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

◆ Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „*Serio? Są ludzie, którzy piją wodę z kranu?*”

◆ Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

📌 Głos opanowanego mieszkańca:

...

💬 „Dobrze, że mamy tylu specjalistów w gminie...”

📌 Odpowiedź:

...

🔍 Uzasadnienie:

...

📌 Głos opanowanego mieszkańca:

...

📁 Efekt końcowy (opcjonalnie)

1. Jakie emocje pojawiały się w komentarzach? Jakie potrzeby lub oczekiwania wyrażali?
2. Jaki przyjęliście ton i dlaczego? Co było dla was priorytetem w komunikacji?
3. Jakie wnioski płyną z tej sytuacji? Co można poprawić w przyszłości?
4. Jedno zdanie, które podsumowuje podejście grupy i może służyć jako zasada na przyszłość.

*This activity
is supported by:*

The NATO Science for Peace
and Security Programme